

Wpływ kryzysu migracyjnego na decyzję Wielkiej Brytanii o wystąpieniu ze struktur Unii Europejskiej

BEATA SAMORAJ-CHARITONOW

Instytut Polityki Społecznej UW

STRESZCZENIE: *Artykuł koncentruje się na krótkiej analizie zjawiska i przebiegu tzw. kryzysu migracyjnego oraz jego związku z pozytywną decyzją mieszkańców Wielkiej Brytanii o wystąpieniu ze struktur Unii Europejskiej. Narastające od wielu lat niezadowolenie mieszkańców Wielkiej Brytanii związane z problematyką migracyjną oraz dużym udziałem migrantów w społeczeństwie brytyjskim, przy jednoczesnym kłopotcie, jaki pojawił się w Europie w związku z nagłym i niespodziewanym intensywnym napływem cudzoziemców do Europy, zaowocowało decyzją, której komentatorzy polityczni się nie spodziewali – opuszczeniem struktur Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię.*

SŁOWA KLUCZOWE: *Brexit, Unia Europejska, migranci, kryzys migracyjny*

Wprowadzenie

Od czasu referendum dotyczącego podjęcia przez Brytyjczyków decyzji o wyjściu lub pozostaniu Wielkiej Brytanii w strukturach Unii Europejskiej wiele mówiono w prasie o tym, że jedną z głównych przyczyn takiej decyzji jest narastające niezadowolenie w społeczeństwie brytyjskim związane z problematyką imigracji do Europy oraz brakiem możliwości zapewnienia przez Unię Europejską kontroli granic. Jednym z dodatkowych bodźców miał być fakt, że u wrót Unii Europejskiej w 2014 r. pojawiły się duże grupy cudzoziemców poszukujących schronienia przed konfliktami wojennymi oraz że zjawisko ich niekontrolowanego napływu zaczęło przybierać na sile w 2015 r.

Naturalnie przyczyn postawy antyunijnej w społeczeństwie brytyjskim jest więcej, niemniej jednak w niniejszym artykule chciałabym się skupić na wskazaniu zależności między tzw. zjawiskiem kryzysu migracyjnego a oddaniem głosów w referendum za wystąpieniem ze struktur Unii Europejskiej.

Problematyka imigrantów stanowi w ostatnich latach w Europie jeden z tematów budzących szczególnie duże emocje, mimo że nie jest to zjawisko nowe, bowiem towarzyszy ludzkości od zarania dziejów. Przemieszczenia ludności są często skutkiem konfliktów zbrojnych i prześladowań, choć wynikają często także z trudnej sytuacji ekonomicznej i społecznej, która może być rezultatem działań wojennych.

Napływ imigrantów do Europy

Według wstępnych szacunków UNHCR w 2015 r. liczba osób mieszkających poza krajami swojego pochodzenia ogółem wynosi 65,3 mln, z czego 21,3 mln to uchodźcy (wśród nich 16,1 mln pod opieką UNHCR, a 5,2 mln to uchodźcy palestyńscy zarejestrowani przez NNRWA), a 10 mln to tzw. bezpaństwowcy¹. Liczebność tej grupy jest najwyższa od czasów II wojny światowej.

W latach 2005–2014 liczba wszystkich uchodźców (wliczając azylantów) wzrosła z 37 mln do ponad 65 mln. W 2015 r. ponad

¹ <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>, pobrano 21.03.2017.

85% uchodźców zewnętrznych znajdowało się w krajach rozwijających. Ten współczynnik wzrósł o ponad 15% w porównaniu z 2004 r. Największe skupiska uchodźców znajdują się w Afryce (Róg Afryki, Sahel) i Azji (Bliski i Środkowy Wschód), w sąsiedztwie lub relatywnie bliskiej odległości od Europy².

Najpoważniejszym problemem generującym olbrzymie fale uchodźców do Europy w chwili obecnej to konflikty na Bliskim Wschodzie i w Afryce. Od 2013 r. Syria jest krajem z największą liczbą uchodźców wewnętrznych na świecie, a od 2014 r. stała się krajem, z którego najwięcej uchodźców na świecie uciekło za granicę, m.in. do sąsiednich krajów – do 31 grudnia 2015 r. było to 4,6 mln. Ponad połowa z nich przebywała w Turcji (2,5 mln), natomiast ponad 1/4 w Libanie (prawie 1,1 mln), ponad 15% w Jordanii (około 630 tys.), ponad 5% w Iraku (około 245 tys.) i pozostali w Egipcie (ponad 120 tys.).

Liban jest krajem z największą liczbą uchodźców na świecie. Uchodźcy z Syrii stanowią ponad jedną szóstą jego mieszkańców. W Jordanii, która zajmuje drugie miejsce, jest ich około 8%. Co więcej, w samej Syrii w lipcu 2015 r. przemieściło się wewnątrz kraju 7,6 mln osób. Ponad połowa uchodźców wewnętrznych przebywa w północnej Syrii w gubernatorstwach graniczących bezpośrednio z Turcją. Ich największe ponad 3-milionowe skupisko znajduje się w północno-zachodniej Syrii (Aleppo, Idlib, Latakia). Łączna liczba osób, które opuściła domy ze względu na działania wojenne (ucieczka lub wypędzenie), zbliża się do 12 mln, co stanowi ponad połowę przedwojennej populacji kraju³.

Największa grupa uchodźców na Bliskim Wschodzie – obok Syrii – znajduje się lub pochodzi z Iraku. Według danych ONZ pod koniec października 2015 r. w Iraku znajdowało się 3,2 mln uchodźców wewnętrznych, zaś poza jego granicami – 370 tys. Rejonami objętymi dużymi przemieszczeniami ludności są także Afganistan i Pakistan oraz państwa z nimi sąsiadujące. W połowie 2015 r. ponad 2,6 mln uchodźców zewnętrznych z Afgani-

stanu przebywało w krajach z nim sąsiadujących, zaś na jego terytorium znajdowało się niemal milion uchodźców wewnętrznych.

Poza państwami Biskiego Wschodu ruchy migracyjne generują też państwa afrykańskie. W połowie 2015 r. w Somalii znajdowało się 1,1 mln uchodźców wewnętrznych, zaś poza jej granicami taka sama liczba uchodźców wewnętrznych. W Sudanie liczba uchodźców wewnętrznych przekracza 2,3 mln osób, zaś około 640 tys. Sudańczyków przebywało poza ojczyzną jako uchodźcy.

Problemy spowodowane niekontrolowanym napływem migrantów do Europy

Dynamiczny i niekontrolowany napływ migrantów do Europy generuje wiele problemów w społeczeństwach przyjmujących, z którymi dotychczas nie musiały się mierzyć na taką skalę. Rok 2011 uznaje się za początek zjawiska, a rok 2015 – za jego apogeum. Począwszy od 2011 r., mamy do czynienia z największymi niekontrolowanymi falami migracji, jakie dotknęły kontynent europejski od czasów II wojny światowej (choć trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że zjawisko napływu imigrantów do Europy nie jest zjawiskiem nowym, bowiem liczba nielegalnie przybywających do Europy imigrantów stale rosła, począwszy od lat 80. XX w., a silne ruchy migracyjne do Europy odnotowano od lat 50. XX w.).

Wśród głównych przyczyn zjawiska należy wskazać naturalnie korzyści ekonomiczne i wyższy poziom życia, który zawsze przyciągał migrantów (zwłaszcza w kontekście skutków globalnego ubóstwa), ale także konflikty w Azji i na Bliskim Wschodzie. Budowanie coraz bardziej restrykcyjnych polityk migracyjnych przez państwa europejskie, zakazujących lub ograniczających dostęp do rynków pracy, przy jednoczesnym braku polityki integracyjnej miało także znaczący wpływ na kształt tego skomplikowanego zjawiska i negatywny kontekst, w jakim obecnie ono przebiega.

² <http://akademia.krzyzowa.org.pl>, pobrano 21.03.2017.

³ Ibidem.

W obliczu dynamicznych fal imigrantów, jakie pojawiły się u granic Unii Europejskiej w ostatnich latach, nie podjęto na czas środków mających na celu kontrolowanie zjawiska ze strony państw przyjmujących. Również w państwach trzecich, które położone są na szlaku migracyjnym między głównym terytorium UE i obszarami objętymi działaniami wojennym (Turcja, Grecja i Macedonia), mieliśmy do czynienia z niewystarczającymi środkami ostrożności i kontroli granic.

Dodatkowo wspólnota międzynarodowa nie zapewniła należytego wsparcia dla uchodźców syryjskich przebywających poza Syrią w sąsiednich krajach (szczególnie w Turcji), a dodatkowo Niemcy zdecydowały się na zawieszenie protokołu dublińskiego i otwarcie granic dla uchodźców. Poprawiło to wizerunek Niemiec w państwach wysyłających i jednocześnie umożliwiło przyjazd do Europy kolejnym grupom imigrantów.

Według Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) w 2015 r. ponad 1 mln nielegalnych migrantów i uchodźców przybyło do Europy z krajów rozwijających się w Afryce i Azji⁴. Stanowi to najwyższy przepływ migracji od czasów II wojny światowej. W tym samym roku Frontex (Europejska Agencja Zarządzania Granicami Zewnętrznymi Unii Europejskiej) odnotowała bezprecedensową liczbę ponad 1,5 mln nielegalnych przejść granicznych, z których zdecydowana większość miała miejsce na grecko-tureckiej granicy morskiej⁵. Według UNHCR liczba osób, które w październiku 2015 r. dotarły do Europy drogą morską, jest pięć razy wyższa niż w październiku 2014 r.

Próba dotarcia do Unii Europejskiej przez Morze Śródziemne wiąże się także z tragediami tysięcy ludzi. Z danych UNHCR wynika, że w 2015 r. życie straciło 3771 uchodźców, nato-

miast w 2016 r. było to już 5079 zgonów⁶. Wydaje się, że w 2017 r. odsetek może być jeszcze wyższy, bowiem do kwietnia 2017 r. liczba zarejestrowanych zgonów wśród osób starających się dotrzeć do Europy przekroczyła 1000.

W Europie dyskurs na temat nielegalnej migracji idzie w parze z dyskusją na temat przemytu migrantów do i wewnątrz kontynentu. Szacuje się, że około 90% wszystkich imigrantów, którzy przekraczają granice zewnętrzne lub wewnętrzne Unii Europejskiej, w przypadku wybranych odcinków swojej podróży korzystają z usług przemytników⁷. W ciągu ostatniej dekady nielegalna migracja do i wewnątrz Europy rozwinęła się wzdłuż dwóch głównych osi: z południa na północ oraz ze wschodu na zachód.

Nielegalni imigranci ostatniego okresu w większości pochodzą z krajów rozwijających się w Azji i Afryce, a zwłaszcza z Syryjskiej Republiki Arabskiej, Pakistanu, Afganistanu i Iraku, a także Senegal, Somalii, Nigerii i Maroka. Według Europolu (organu ścigania w Unii Europejskiej) w ostatnich latach utrwała się również przepływ nielegalnych imigrantów z Indii, Bangladeszu, Chin i Wietnamu⁸.

Podróż nieregularnych migrantów w Europie zazwyczaj rozpoczyna się od lądowych granic południowo-wschodnich oraz zewnętrznych granic morskich Unii Europejskiej, w szczególności Grecji, Włoch, Malty i Hiszpanii, natomiast preferowane kraje osiedlenia to Niemcy, Szwecja i Wielka Brytania. Według agencji Frontex istnieje osiem głównych ścieżek prowadzących do Europy, z których korzystają nielegalni migranci. Zdaniem analityków Frontexu w ciągu ostatnich lat przemytnicy korzystają z trzech głównych tras tzw.:

⁴ *Irregular Migrant, Refugee Arrivals in Europe Top One Million in 2015*, IOM, Press release, 22 December, www.iom.int/news/irregular-migrant-refugee-arrivals-europe-top-onemillion-2015-iom, pobrano 5.03.2017.

⁵ *Risk Analysis for 2016, Annual Report*, Frontex, http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf, pobrano 17.03.2017.

⁶ <https://www.iom.int/news/mediterranean-migrant-arrivals-top-363348-2016-deaths-sea-5079>, pobrano 15.05.2017; *Mediterranean death toll soars, 2016 is deadliest year yet*, <http://www.unhcr.org/news/latest/2016/10/580f3e684/mediterranean-death-toll-soars-2016-deadliest-year.html>, pobrano 05.05.2017.

⁷ *Migrant smuggling in the EU*, Europol Public Information, luty 2016 r., www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/migrant_smuggling_europol_report_2016.pdf, pobrano 15.03.2017.

⁸ *Ibidem*, s. 114.

- 1) zachodniej trasy Morza Śródziemnego (Maroko-Hiszpania),
- 2) centralnej trasy Morza Śródziemnego (Libia-Włochy-Malta),
- 3) trasy wschodniej części Morza Śródziemnego (Turcja-Grecja)⁹.

Podkreślić należy, że szlaki wschodni-, centralny- i środkowośródziemnomorski są od lat kanałami, którymi migranci z Afryki, Bałkanów oraz Azji próbują dostać się do Europy.

W analizach Europołu podkreśla się dodatkowo istotny udział kanału przepływu nielegalnych imigrantów przez Ukrainę do Polski i dalej na zachód Europy oraz przez Rosję do państw skandynawskich. Można się spodziewać, że szlak ten zyska na znaczeniu, jeśli skutecznie zostaną być uszczelniane pozostałe kanały.

Działania UE i państw trzecich

W połowie czerwca 2015 r. Macedonia podjęła decyzję pozwalającą uchodźcom na transfer przez swoje terytorium, co spowodowało radykalny wzrost liczby uchodźców na trasie Turcja-Grecja przez Morze Egejskie (maj – 18 tys., czerwiec – ponad 30 tys., lipiec – ponad 50 tys., sierpień – blisko 110 tys.). Ich masowy napływ nie został powstrzymany przez Grecję, która posiada najdłuższą linię wybrzeża nad Morzem Śródziemnym (13,7 tys. km) i w efekcie jedną z najdłuższych zewnętrznych granic morskich UE.

Dodatkowo granica grecka na długim odcinku przebiega bardzo blisko wybrzeża Turcji i stanowi nie tylko zewnętrzną granicę UE, ale dodatkowo graniczy z państwem, które położone jest na szlaku uchodźców z Afganistanu i Pakistanu oraz syryjskich uchodźców z Libanu. Jednocześnie gości największą społeczność uchodźców na świecie (radykalny wzrost ich liczby w 2015 r.) i bezpośrednio graniczy z Syrią i Irakiem, gdzie w przygranicznych regionach znajdują się największe skupiska uchodźców wewnętrznych.

W 2016 r. sytuacja uległa znaczącej poprawie, choć nadal mieliśmy do czynienia z dynamicznymi migracjami przy wykorzystaniu wyżej opisanych kanałów przemytu nielegalnych imigrantów do Europy i presją migracyjną na jej zewnętrznych granicach. Państwa członkowskie zgłosiły ponad 511 tys. nielegalnych przekroczeń granic¹⁰. Jest to znaczący spadek w porównaniu z 2015 r., kiedy to ponad milion imigrantów przybyło do UE.

Jednak ogólna sytuacja na granicach zewnętrznych Europy pozostaje dużym problemem. Spadek przyjazdów spowodowany był głównie mniejszą liczbą imigrantów przybywających do Grecji od strony Turcji, co było spowodowane podpisaniem w marcu 2016 r. umowy z Turcją oraz wprowadzeniem rygorystycznych środków kontroli na granicach państw bałkańskich i tym samym *de facto* zamknięcia szlaku bałkańskiego.

Podczas gdy liczba imigrantów z Azji i Bliskiego Wschodu spadła, 2016 r. upłynął pod znakiem wzrostu presji migracyjnej z Afryki, w szczególności na trasie z Libii do Włoch. Ze względu na bardzo trudne warunki transportowe (przepełnione łodzie i pontony) wielu imigrantów straciło życie w rejonie Morza Śródziemnego, a warunki w obozach dla uchodźców, które powstały na granicach UE, są dramatycznie złe.

Znaczące migracje ostatnich lat umożliwiły wjazd do Europy dużej liczby nieudokumentowanych imigrantów oraz osób posługujących się fałszywymi dokumentami, co może stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego w Europie. Ten proceder odnotowano przede wszystkim na granicy polsko-ukraińskiej, głównie wśród obywateli Ukrainy. Dużą liczbę przypadków wykrycia fałszywych dokumentów odnotowano również na szlaku Maroko-Hiszpania¹¹.

Zgodnie z danymi Frontexu w ramach operacji morskich w środkowej części Morza Śródziemnego i Morza Egejskiego uratowano ponad 90 tys. imigrantów. Jednocześnie

⁹ A. Triandafyllidou, T. Maroukis, *Migrant Smuggling. Irregular Migration from Asia and Africa to Europe*, Palgrave Macmillan, London 2012, s. 43.

¹⁰ *Risk Analysis for 2017, Annual Report, 2017*, Frontex, http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2017.pdf, pobrano 17.03.2017.

¹¹ *Ibidem*, s. 23.

funkcjonariusze Frontex prowadzą rejestrację i identyfikację tysięcy nowo przybyłych imigrantów w Grecji i we Włoszech. W operacjach Frontex we Włoszech, Grecji, Hiszpanii, na Węgrzech, Chorwacji i Bulgarii aresztowano ponad 1200 osób podejrzanych o przemyt ludzi i skonfiskowano ponad 95 ton nielegalnych narkotyków¹².

Sytuacja migracyjna w Unii Europejskiej w chwili obecnej jest bardzo niepokojąca. Prowadzi do niezadowolenia społecznego, które w niedługim czasie może się przerodzić w wyraźne niepokoje społeczne. Dlatego podjęcie konkretnych środków zaradczych w UE było niezbędne.

Próba rozwiązania problemu uchodźców była realizacją programu ich relokacji. 22 września 2015 r. podczas posiedzenia Rady ds. Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych ministrowie spraw wewnętrznych UE przegłosowali decyzję o relokacji części uchodźców między krajami członkowskimi. W ciągu dwóch lat (do września 2017 r.) ma nią zostać objętych 160 tys. osób przebywających na terytorium Włoch i Grecji¹³. Idea relokacji została poparta przez 20 państw członkowskich, przeciwne zdanie miały cztery państwa: Czechy, Rumunia, Słowacja, Węgry, natomiast Finlandia wstrzymała się od głosu.

8 czerwca 2015 r. Komisja Europejska przyjęła wniosek w sprawie europejskiego programu przesiedleń. Na tej podstawie 20 lipca 2015 r. państwa członkowskie uzgodniły, że przesiedlą 22 504 osoby wyraźnie potrzebujące ochrony międzynarodowej.

7 marca 2016 r. Rada Europejska wezwała do przyspieszenia procesu wdrażania relokacji, aby załagodzić sytuację humanitarną w Grecji. Wobec pilnej potrzeby zapewnienia wsparcia Grecji i Włochom, Rada Europejska w konkluzjach z 20 i 21 października 2016 r. ponownie zaapelowała o podjęcie dalszych działań w celu przyspieszenia realizacji programów relokacji i przesiedleń¹⁴.

W ramach realizacji postanowień oświadczenia Unia Europejska-Turcja z 18 marca 2016 r. oraz sześciopunktowego planu współpracy między Turcją a Niemcami¹⁵ 29 września 2016 r. Rada Europejska przyjęła zmianę do drugiej decyzji w sprawie relokacji. Zgodnie z nią 54 tys. miejsc, których nie przydzielono jeszcze spośród 160 tys. przewidzianych na relokację, zostaje udostępnionych do celu zgodnego z prawem przyjmowania przez UE obywateli Syrii z Turcji.

13 lipca 2016 r. Komisja Europejska przedstawiła wniosek dotyczący stałych ram UE w zakresie przesiedleń, aby ustanowić wspólny zbiór standardowych procedur wyboru kandydatów do przesiedlenia oraz wspólny status ochrony przyznawany osobom przesiedlanym do UE. Dzięki temu europejskie działania w zakresie przesiedleń mają być w przyszłości skuteczniejsze i lepiej skoordynowane.

Tempo realizacji programu jest bardzo powolne. Do połowy grudnia 2016 r. udało się relokować jedynie około 200 osób. Najbardziej kontrowersyjną kwestią pozostaje propozycja wprowadzenia stałych kwot podziału uchodźców między kraje członkowskie, zgłoszona przez Niemcy i stanowczo odrzucona przez kraje Europy Środkowej. Niemcy zadeklarowały możliwość przyjęcia elastycznych zasad działania systemu stałych kwot, uwzględniając potencjał i możliwości poszczególnych krajów członkowskich¹⁶.

Kryzys migracyjny i słabość instytucji, którą ten kryzys odkrył, spowodował, że na agendzie unijnej pojawiła się kwestia powołania nowej służby granicznej i konieczności umocnienia i uszczelnienia granic. W połowie grudnia 2016 r. Komisja Europejska przedstawiła propozycję powołania nowej europejskiej straży granicznej i przybrzeżnej, która miałaby do dyspozycji interwencyjną rezerwę funkcjonariuszy straży granicznej i sprzętu technicznego. W odróżnieniu od Frontexu agencja ta ma samodzielnie nabywać sprzęt i korzystać z wyposażenia technicznego udostępnianego

¹² Ibidem, s. 24.

¹³ <http://akademia.krzyzowa.org.pl>, pobrano 21.03.2017.

¹⁴ S.K. Mazur (red.), *Unia Europejska a migracje. Szanse i wyzwania*, Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct, Rzeszów 2015.

¹⁵ Umowa między Unią Europejską a Republiką Turcji o readmisji osób przebywających nielegalnie, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0507\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0507(01)), pobrano 05.05.2017.

¹⁶ Ibidem.

przez państwa członkowskie, a jej kadra ma być docelowo liczniejsza niż kadra Frontex. Z publicznych wypowiedzi kanclerz Niemiec Angeli Merkel wynika, że jest ona zwolenniczką poprawy ochrony granic UE¹⁷. Za istotne uznala możliwie szybkie sporządzenie dla strefy Schengen rejestru wjazdów i wyjazdów. Podkreśliła, że konieczne jest stworzenie baz danych i umożliwienie ich wymiany.

Zanim jednak podjęte zostały kroki zmierzające do wzmocnienia granic UE w Wielkiej Brytanii, decyzje UE i poszczególnych jej członków związane m.in. z otwarciem granic i zawieszeniem protokołu dublińskiego oraz z przymusową relokacją imigrantów wiązały się z dużym niezadowoleniem społeczeństwa brytyjskiego i brakiem jego akceptacji.

Referendum w Wielkiej Brytanii

W związku z kryzysem migracyjnym w Wielkiej Brytanii rozpoczęto dyskusję publiczną nad opuszczeniem przez nią struktur europejskich (tzw. Brexit). Niepokój, który pojawił się w Wielkiej Brytanii, doprowadził do tego, że podjęto decyzję o rozważeniu możliwości opuszczenia struktur UE. 23 czerwca 2016 r. przeprowadzono w Wielkiej Brytanii referendum, w którym mieszkańcy mogli się wypowiedzieć na temat pozostania lub wyjścia ze struktur Unii Europejskiej.

Wyniki referendum przesądziły o wyjściu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. Jak podała komisja wyborcza, w głosowaniu udział wzięło 46 501 241 Brytyjczyków. Brexit wybrało 17 410 742 głosujących (51,9%), natomiast 16 141 241 głosujących (48,1%) opowiedziało się za pozostaniem Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej. Przewaga na korzyść opuszczenia Wielkiej Brytanii z UE to ponad 1,1 mln głosów. Za opuszczeniem UE opowiedziało się również Anglia (53,4%) i Walia (52,5%), a przeciwna była Szkocja (62%) i Irlandia (55,8%).

Przeprowadzenie referendum było realizacją obietnicy złożonej przez premiera Davida

Camerona w trakcie kampanii przed wyborami parlamentarnymi. Narastająca fala eurosceptycyzmu (jego jedną z ważniejszych przyczyn był dynamiczny i niekontrolowany napływ migrantów) w Partii Konserwatywnej, a także niespodziewane uzyskanie większości parlamentarnej, która pozwoliła torysom rządzić bez koalicyjnych Liberalnych Demokratów, sprawiły, że jesienią 2015 r. D. Cameron oficjalnie rozpoczął z liderami pozostałych państw unijnych rozmowy o renegotjacji warunków brytyjskiego członkostwa w UE, co poprzedziło przygotowania do referendum.

Negocjacje z UE dotyczące procedury wyjścia Wielkiej Brytanii ze struktur unijnych zostały rozpoczęte nieco ponad dziewięć miesięcy po ubiegłorocznym referendum. List notyfikujący intencję wyjścia z Unii Europejskiej został podpisany przez premier Theresę May 28 marca 2017 r. i oficjalnie przekazany na ręce przewodniczącego Rady Europejskiej Donalda Tuska przez sir Tima Barrow, brytyjskiego ambasadora przy unijnych instytucjach dzień później, rozpoczynając tym samym dwuletni okres negocjacji w sprawie Brexitu.

Jednocześnie premier Theresa May zapewniła i podkreślała w Izbie Gmin, że „jasno zaznaczyła w liście” w sprawie Brexitu, że zagwarantowanie praw obywateli UE w Wielkiej Brytanii i Brytyjczyków mieszkających w Europie jest dla niej „priorytetem w rozmowach”¹⁸. Dała tym samym niejako gwarancję praw migrantów w Wielkiej Brytanii, ale dotyczy to jedynie migrantów z państw członkowskich UE. Podkreśliła także, że będzie to priorytet w rozmowach z Unią Europejską. Deklaracja T. May padła podczas wystąpienia w parlamencie brytyjskim, w trakcie którego potwierdziła, że Wielka Brytania uruchomiła proces wyjścia z Unii Europejskiej (29 marca 2017 r.), przekazując formalny wniosek na podstawie artykułu 50 Traktatu Lizbońskiego na ręce przewodniczącego Rady Europejskiej Donalda Tuska.

W Wielkiej Brytanii mieszka około 3,3 mln obywateli Unii Europejskiej, w tym prawie

¹⁷ *Angela Merkel za poprawą ochrony granic zewnętrznych UE*, serwis internetowy „Rzeczpospolitej”, 12.01.2017 r., <http://www.rp.pl/Uchodzcy/170119636-Angela-Merkel-za-poprawa-ochrony-granic-zewnetrznych-UE.html>, pobrano 20.03.2017.

¹⁸ <http://www.rp.pl/Brexit/170328898-Wielka-Brytania-Premier-May-rozpoczela-procedure-wyjscia-z-UE.html#ap-1>, pobrano 25.04.2017.

milion Polaków. Obawiają się oni, że ich prawa mogą zostać zagrożone w wyniku wyjścia Wielkiej Brytanii ze Wspólnoty. Przedstawiciele obu stron negocjacji wielokrotnie deklarowali, że będą chcieli doprowadzić do porozumienia w tej sprawie „możliwie jak najszybciej”.

Podsumowanie

Przez dziesiątki lat przemieszczanie się ludności było w Unii Europejskiej jedną z podstawowych wartości. Europejczycy wierzyli, że migrowanie jest przejawem globalizacji i rozwoju cywilizacyjnego oraz postępu. Kontekst obecnej sytuacji w Europie i tragizm wielu rodzin imigranckich powoduje, że w chwili obecnej migracja zaczyna mieć dla Europejczyków inne oblicze, a rozdźwięk w Unii staje się coraz wyraźniejszy¹⁹.

W konsekwencji kryzysu migracyjnego w niektórych krajach członkowskich – w różnym stopniu – nastąpił wzrost poparcia dla partii populistycznych, eurosceptycznych i ksenofobicznych. Najbardziej spektakularny wzrost poparcia nastąpił w Szwecji, która przyjęła najwięcej uchodźców *per capita* w Unii Europejskiej. Skrajnie prawicowa partia Szwedzcy Demokraci, która zdobyła w wyborach parlamentarnych jesienią 2014 r. 13% głosów, zwiększyła w niektórych sondażach poparcie

do poziomu nawet 27%, zajmując pierwsze miejsce w rankingu partii.

Należy podkreślić, że na fali problemu migracji z państw islamskich i obaw podsycanych często dodatkowo przez media oraz z powodu wzmożonych ataków terrorystycznych w Europie, jak np. w Paryżu i Berlinie w latach 2015–2016 (do których często przyznaje się Państwo Islamskie, kojarzone ze wszystkimi cudzoziemcami pochodzącymi z państw islamskich), rośnie poparcie dla partii prawicowych i zdecydowanych posunięć antyimigranckich w całej Europie, co stanowi poważne zagrożenie dla spójności Unii Europejskiej. Wydaje się, że decyzja Wielkiej Brytanii o opuszczeniu struktur europejskich nie jest podyktowana jedynie kryzysem migracyjnym ostatnich trzech lat, ale jest m.in. efektem narastającego problemu migracyjnego od lat oraz faktu, że cudzoziemcy, którzy są w stanie dostać się do Unii Europejskiej przez terytorium mniej zamożnych państw członkowskich UE, ostatecznie i tak trafiają m.in. do Wielkiej Brytanii.

Wygłada więc na to, że kryzys wywołany przyjazdami imigrantów z Syrii, Pakistanu, Afganistanu czy innego państwa leżącego na południe od Europy posłużył za pretekst do podjęcia decyzji, do realizacji której szykowano się od wielu lat lub która też zwyczajnie „przelała czarę goryczy” w społeczeństwie brytyjskim.

LITERATURA

- Angela Merkel za poprawą ochrony granic zewnętrznych UE, serwis internetowy „Rzeczpospolitej”, 12.01.2017 r., <http://www.rp.pl/Uchodzcy/170119636-Angela-Merkel-za-poprawa-ochrony-granic-zewnetrznych-UE.html>, pobrano 20.03.2017.
- Angeli D., Triandafyllidou A., *Europe*, [w:] M.L. McAuliffe, F. Laczko (eds.), *Migrant Smuggling Data and Research: A global review of the emerging evidence base*, International Organization for Migration, Genewa 2016, http://publications.iom.int/system/files/smuggling_report.pdf, pobrano 5.03.2017.
- Bernatowicz A., *Wspólna polityka azylowa i migracyjna – europejskie i polskie dylematy*, „Polska w Europie” 2004, nr 3 (47). *Biuletyn Migracyjny*, Ośrodek Badań nad Migracjami, Warszawa, czerwiec 2015.
- Bonasewicz A., *Główne kierunki i natężenie migracji światowych*, [w:] J. Zamojski (red.), *Migracje 1945–1995*, t. 3, Neriton, Warszawa 1999.
- Florczak A., *Uchodźcy w Polsce. Między humanitaryzmem a pragmatyzmem*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2003.
- Frelak J., W. Klaus, J. Wiśniewski (red.), *Przystanek Polska. Analiza skuteczności programów integracji dla uchodźców w Polsce*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007.
- Frontex (Europejska Agencja Zarządzania Granicami Zewnętrznymi Unii Europejskiej), http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf, pobrano 17.03.2017.
- Garlicki A., *Historia. Polska i świat 1815–2004*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2005.
- Global Trends 2006*, UNHCR, <http://www.unhcr.org/statistics/STATISTICS/4676a71d4.pdf>, [pobrano]
- Irregular Migrant, Refugee Arrivals in Europe Top One Million in 2015*, IOM. Press release, 22 December, www.iom.int/news/irregular-migrant-refugee-arrivals-europe-top-onemillion-2015-iom, pobrano 5.03.2017.
- Kicinger A., *Unia Europejska wobec zagadnienia integracji imigrantów*, Working Paper nr 2, CEFMR 2005.
- Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie 28.7.1951 r., [w:] *Prawo o cudzoziemcach*, komentarz pod red. J. Chlebnego, C.H. Beck, Warszawa 2006.

¹⁹ S.K. Mazur (red.), *Unia...*, op. cit.

- Łodziński S., *Równość i różnica. Mniejszości narodowe w porządku demokratycznym po 1989 r.*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2005.
- Marciniak T., *Ormianie. Pokolenie*, <http://www.centrum-armenia.umk.pl/libs/ormianiepokolenie.pdf>, [pobrano 04.04.2017].
- Mazur S.K. (red.), *Unia Europejska a migracje. Szanse i wyzwania*, Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct, Rzeszów 2015.
- Migrant smuggling in the EU*, Europol Public Information, luty 2016, www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/migrant_smuggling_europol_report_2016.pdf, pobrano 15.03.2017.
- Mediterranean death toll soars, 2016 is deadliest year yet*, <http://www.unhcr.org/news/latest/2016/10/580f3e684/mediterranean-death-toll-soars-2016-deadliest-year.html>, pobrano 05.05.2017.
- Parafianowicz Z., *Zakładnicy Erdogana*, „Dziennik. Gazeta Prawna” z 15 marca 2017 r.
- Risk Analysis for 2016, Annual Report*, Frontex, http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf, pobrano 17.03.2017.
- Risk Analysis for 2017, Annual Report, 2017*, Frontex, http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2017.pdf, pobrano 17.03.2017.
- Samoraj-Charitonow B., Bieniecki M., *Ocena skuteczności Indywidualnych Programów. Wyniki badań przeprowadzonych wśród osób zajmujących się uchodźcami*, [w:] Frelak J., Wiśniewski J., Klaus W., *Przystanek Polska. Analiza programów integracyjnych dla uchodźców*, ISP, Warszawa 2007.
- Samoraj-Charitonow B., *Indywidualne Programy Integracji*, [w:] A. Jasińska-Kania, S. Łodziński (red.), *Obszary i formy wykluczenia etnicznego w Polsce. Mniejszości narodowe, imigranci, uchodźcy*, Warszawa 2009.
- Samoraj-Charitonow B., *W kierunku integracji uchodźców*, [w:] J. Frelak, W. Klaus, J. Wiśniewski, *Przystanek Polska. Analiza programów integracyjnych dla uchodźców*, ISP, Warszawa 2007.
- The State of the World's Refugees 2006. Human displacement in the new millennium*, Oxford University Press, Oxford 2006, http://unhcr-rbp.org/poland/index.php?option=com_content&task=view&id=147&Itemid=71, pobrano 11.03.2017.
- Triandafyllidou A., Maroukis T., *Migrant Smuggling. Irregular Migration from Asia and Africa to Europe*, Palgrave Macmillan, London 2012.
- Uchodźcy świata. 50 lat pomocy humanitarnej*, Rotom, Warszawa 2000.
- Umowa między Unią Europejską a Republiką Turcji o readmisji osób przebywających nielegalnie*, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0507\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0507(01)), pobrano 7.04.2017.
- Wierzbicki B., *Uchodźcy w prawie międzynarodowym*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993.
- Wróbel I., *Polityka integracyjna rozszerzonej Unii Europejskiej – w poszukiwaniu odpowiedzi na nowe wyzwania*, Forum Wymiar Sprawiedliwości i Sprawy Wewnętrzne UE, „Materiały Robocze” 2005, nr 4.
- Zamojski J., *Wprowadzenie. Migracje po II wojnie Światowej*, [w:] J. Zamojski (red.), *Migracje 1945–1995*, „Migracje i Społeczeństwo” 1999, nr 3.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- <http://akademia.krzyzowa.org.pl>, pobrano 21.03.2017.
- http://europa.eu/pol/rights/overview_pl.html, pobrano 5.03.2017.
- <https://www.iom.int/news/mediterranean-migrant-arrivals-top-363348-2016-deaths-sea-5079>, pobrano 15.05.2017.
- <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>, pobrano 21.03.2017.
- http://www.unhcr-rbp.org/poland/index.php?option=com_content&Itemid=72&task=view&id=149, pobrano 5.04.2007.
- http://www.unhcr-rbp.org/poland/index.php?option=com_content&Itemid=76&task=view&id=156, pobrano 6.06.2006.
- <http://www.unhcr.org/statistics/STATISTICS/46f0e0dd2.pdf>, pobrano 5.06.2007.
- <http://www.rp.pl/Brexit/170328898-Wielka-Brytania-Premier-May-rozpozczela-procedure-wyjscia-z-UE.html#ap-1>, pobrano 31.03.2017.

The impact of the migration crisis on Britain's decision to step down from the European Union

BEATA SAMORAJ-CHARITONOW

The Institute of Social Policy of the University of Warsaw

SUMMARY: *This paper focuses on a brief analysis of the phenomenon of the so-called migration crisis and its connection to the positive decision of the British people to withdraw their country from the European Union. The growing disaffection of the British people with migration issues and the high proportion of migrants in British society, and the troubles, with Europe has experienced in connection to the sudden and unexpected influx of foreigners into Europe, have resulted in a decision that political commentators did not expect – leaving the European Union by the United Kingdom.*

KEY WORDS: *Brexit, European Union, migrants, migration crisis*